

BALANÇ DES D'UNA MIRADA AL COSTAT. SALUDEM LA NOVA JUNTA DEL PEHOC!

*Jesús GUTIÉRREZ,
expresident del PEHOC*

He estat esperant fins al final. El dia 6 d'abril es va renovar la Junta del PEHOC. Celebràvem l'Assemblea General i es va escollir la nova Junta. He dubtat si escriure aquesta carta o no. Potser hi ha qui pensi, crec que no és el cas, que tots tenim les nostres necessitats de culte a la memòria i sempre s'ha dit que la principal utilitat de qui l'escriu és justificar els seus actes i decisions. Però no vull ni puc desaprofitar aquesta ocasió per poder explicar el procés que ens ha portat fins aquí. Cal que s'entengui que és només una opinió. Discussible, com totes. Però és tal qual recordo o crec haver viscut molts dels moments que aniré descrivint. Si em deixo algun fet, o el deforma la meva memòria, us en demano perdó.

Mai no m'hauria imaginat, de debò, que em tocaria viure i fer el que he viscut aquests darrers anys. Em vaig incorporar a la Junta del Patronat el 1998 a partir d'una proposta d'en Joan Sala, que va ser qui m'ho va demanar. Substituïa Josep Murlà que portava un llarg període de secretari. La feina, però, era escassa en aquells anys. L'entitat vivia en aquells moments una de

les seves crisis de letargia i d'identitat més profundes, que s'allargaria fins al 2004. En aquests anys, sota la presidència de Jordi Pujiula, es va intentar d'incorporar noves persones. Cada intent era una nova frustració i l'entitat, a pesar de l'èxit aconseguit -nominalment i formalment- en l'organització de les Jornades sobre la fi de la Guerra Civil, el febrer del 1999 al Teatre Principal (que es van realitzar per la feina ingent d'una comissió formada per quatre persones: Juli Clavijo, Anna Bonfill, Carme Juanola i jo mateix), semblava que caminava directament cap a la seva definitiva dissolució. Fins aquest punt arribava la incapacitat o la poca capacitat de reacció. Enlloc d'aprofitar l'èxit d'imatge de les Jornades, l'entitat va continuar immòbil i ensopida. Aquest va ser doncs, finalment, el tema únic de debat en l'Assemblea del 2004 que va ser convocada amb una carta dramàtica d'en Jordi Pujiula, en què, com a president, plantejava la necessitat d'una liquidació o una renovació i una redefinició del paper del PEHOC com a entitat. Amb tot, i a pesar de les dificultats evidents, va semblar un gest absurd dissoldre una entitat -hi va haver qui defensava fer-ho- per haver-ne de crear una altra de similar que hauria de cobrir el mateix espai i donar satisfacció a les mateixes o similars necessitats. Va ser aquest any que es va incorporar a la Junta en Jordi Espadale com a secretari i, alhora, tresorer. Jo passava a ser vice-president (amb responsabilitats sobre els Annals i les activitats que ja preparàvem) i en Jordi Pujiula continuava de president. A partir del 2005, més per tossuderia que per altra cosa, s'editaven els núms. 15 i 16 dels ANNALS del PATRONAT, que han aparegut de forma regular des d'aquell any, anualment, sense cap més interrupció. Abans, però, s'havien convocat, des del 2001, els Premis SALVADOR REIXACH a Treballs de Recerca, a Santa Pau, amb un caire social i humanístic. Aquests premis aniran creixent en presència local i comarcal i donen resposta a un objectiu que ens vam marcar: la manca d'estudis superiors a Olot limita la recerca i l'activitat social i humanística acadèmica als Batxillerats, de manera que el PEHOC havia d'intervenir en la millora i el foment de l'excel·lència en aquest àmbit. I així vam anar mantenint el pols del Patronat. Era una sensació més trista que alegre.

El 2007, gràcies a un conveni de col·laboració amb la FES, s'inicia una activitat que ha estat de les més reeixides: els *cicles del PEHOC* i que, anualment, amb xerrades mensuals, ha portat a Olot els millors especialistes de Catalunya sobre els temes tractats, que van des de la Història, l'Antropolo-

gia, la Filosofia, la Sociologia, l'Economia o la Política i les Ciències. Aquella col·laboració amb la FES es va estroncar amb el canvi d'Ajuntament el 2011 i va suposar un nou entrebanc en el camí que havíem iniciat. De manera que, el que semblava un procés d'una certa recuperació es veié frenat, en aquest cas, per la malaltia greu del president. Una malaltia que, a pesar de la força que expressava en Jordi, ens va aclaparar fins a l'extrem de quedar absolutament desorientats. Tot i això, els tres pilars que havíem aixecat es van mantenir fermes: els Premis es convoquen cada any; els Cicles de Xerrades mensuals se celebren i els Annals del Patronat surten regularment cada any.

De fet, la mort d'en Jordi Pujiula el 2011, va subratllar encara més l'estima que ell sentia per l'entitat. Arreu havia deixat missatges com a president del PEHOC i així va voler ser acomiadat en l'acte públic del Torín. Era, i ho serà per sempre, el president del Patronat d'Estudis. Els darrers anys de presidència l'havien omplert de satisfacció. Ens quedem amb aquest record: l'orgull que va poder sentir fins al darrer moment com a president del nostre Patronat.

Quedàvem, doncs, en Jordi Espadalé i jo, i ens sentíem molt sols, perduts i orfes. En cap moment, però, vam pensar en liquidar l'entitat. Va ser gràcies a la incorporació de diverses persones que eren habituals assistents als cicles de xerrades que es va formar una nova Junta (amb la Neus Giménez com a vicepresidenta, en Jordi Espadalé com a secretari-tresorer, en Toni Agustí, en Joaquim Monturiol i en Francesc Llop com a vocals) que es va marcar objectius importants. A finals del 2011, però, la Neus ho va deixar per motius familiars i amb la renovació i actualització dels estatuts, en Jordi Espadalé va continuar de tresorer però la secretaria l'ocupà en Joaquim Monturiol. A més, en Francesc Llop assumia la responsabilitat de les comunicacions i la creació d'un web propi; en Toni Agustí, era vocal responsable del cicle de xerrades i també s'incorporava en Pep Catà, com a vocal. El gener del 2013 la junta va acordar que en Toni Agustí ocupés provisionalment la vicepresidència, i fou ratificat en el càrrec en l'assemblea del novembre d'aquell any. Igualment, ens vam centrar en regularitzar la nostra presència al si d'institucions i entitats de coordinació (Patronat Eiximenis, Coordinadora de Centres, IRMU) que va comportar la concessió al PEHOC (bé, jo diria que a en Jordi Pujiula a títol pòstum) del Premi RECERCAT, una de les màximes distincions a què pot aspirar un Centre d'Es-

tudis. També vam consolidar, com ja he explicat abans, les activitats (cicle, premis, annals) i definir altres àmbits de presència ciutadana.

En aquests darrers anys hem assolit, ho crec modestament, sinó tots, molts dels objectius marcats. Sabeu que tots els equips de gestió han de marcar-se un pla. Aquest era el nostre:

Editar els Annals del Patronat. Regularitzats des del 2005, el 2014, els dediquem de forma monogràfica a la pedra seca i els editem de forma conjunta amb l'Ajuntament de les Preses, i el 2015 agafa la coordinació de la publicació l'Albert Reixach; s'ha ampliat el Consell de Redacció i s'ha creat un Consell Assessor que funcionen sota la batuta de l'Albert Reixach i en Xevi Solà. Caldrà continuar amb l'actualització i l'increment de l'eficàcia i la intervenció dels Consells, però, de moment, els Annals del Patronat es poden consultar a RACO i tenen la consideració de revista seriosa, de caràcter científic. Han aconseguit, però, de moment, el seu principal objectiu: ser l'aparador de la recerca des de i sobre la Garrotxa. Recerca entesa amb criteris molt amplis ja que els Annals donen cabuda a treballs que no són estrictament històrics. Ara el següent objectiu serà aconseguir el reconeixement de l'índex CARHUS plus, que defineix els baròmetres de qualitat de les publicacions.

S'han mantingut i ampliat els Premis SALVADOR REIXACH i els JORDI PUJIULA. Els primers han recuperat el seu caràcter més social, humanístic i comarcal i es manté la col·laboració amb l'Ajuntament de Santa Pau per lliurar-los al Santuari dels Arcs, el primer dissabte de cada mes d'octubre; mentre els segons es mantenen en els àmbits científics i tecnològics i es fan en col·laboració amb l'IMEJO de l'Ajuntament d'Olot. Igualment, des del 2016 s'han incorporat els projectes finals dels alumnes de Cicles Formatius. El 2018, en la XVIII edició dels Salvador Reixach i la VII dels Jordi Pujiula, es van presentar fins a 99 alumnes a les convocatòries de Batxillerat i Cicles. Actualment es mantenen, a més, convenis de patrocini amb una vintena d'empreses que es fan càrrec de les aportacions econòmiques dels treballs i projectes guanyadors. La presència dels premis és coneguda i, a la propera edició ja hi són convidats a participar-hi tots els instituts de les comarques de Girona i també de la comarca d'Osona.

Es continuen organitzant els Cicles del Patronat. Ja són tretze anys consecutius, des del 2007. I es manté l'interès, amb una mitjana que no baixa dels

60-70 assistents a cadascuna de les xerrades-debat. La programació bianual ha estat un dels criteris encertats que ha mantingut en Toni Agustí, cap visible en l'organització dels Cicles. I això en col·laboració amb múltiples agents i entitats com Òmnium Garrotxa, EURAM Garrotxa, la Cambra de Comerç de Girona o Estelada 2014. Fora dels cicles, igualment, hem aconseguit coorganitzar amb d'altres entitats algunes activitats molt importants: la presentació a Olot de la Maternitat d'Elna, amb l'alcalde d'Elna i una filla de la Maternitat; la xerrada que va fer l'Estela de Carlotto, presidenta de las *Abuelas* de la Plaza de Mayo de Buenos Aires, conjuntament amb Casa Amèrica de Catalunya; o la presentació del documental sobre la Memòria i en Mon Marquès, aquesta amb Òmnium Garrotxa. Només són tres exemples dels molts que podríem citar.

S'han realitzat quatre Cursos intensius d'estiu i ja està planificat i confirmat el cinquè. Es van iniciar amb els aspectes més polítics i econòmics del segle XVIII, passant pel segle XIX (en dues edicions: aspectes polítics i aspectes socioeconòmics) i, entrats en el segle XX, una primera edició fins al 1936 i, aquest 2019, coincidint amb els 80 anys de la fi de la guerra, un monogràfic de la Guerra Civil a Catalunya. S'han mantingut les xifres de matriculats al voltant dels 23. Aquest any, el cinquè dels cursos, s'ha convidat l'Agustí Alcoberro, en Manel Risques, en Francesc Vilanova, en Josep L. Martín, en Joan Villarroja o en Martí Marín, entre d'altres.

S'ha incorporat una nova activitat: les sortides culturals. Amb doble tipologia: d'un dia complet (llargues) i de mitja jornada (curtes) per a conèixer la comarca o el patrimoni de comarques veïnes. Ha estat una gran descoberta per a moltes de les persones que hi han participat. Això ens ha permès oferir unes activitats a un públic diferent al que es pot trobar a les xerrades o als cursos i ha estat una de les fonts d'increment d'altres d'associats. Es tracta de dignificar les sortides amb criteri, de manera que sempre s'ha comptat amb persones del poble, ciutat o territori on s'ha anat a fer la visita. En activitats d'un dia, s'ha visitat Ripoll, el Castell de Sant Ferran i el Sant Sepulcre de Palera, Empúries, el Noguer de Segueró, Argelers i Elna, o s'ha fet a peu el recorregut de la Retirada des de Coll d'Ares a Prats de Molló, entre d'altres. En activitats de mig dia, s'ha visitat Sant Joan les Fonts, el mas Ventós, la casa Solà Morales, la casa Desprat (Vall d'en Bas), Sant Feliu de Pallerols, Santa Pau, el Cementiri d'Olot, etc. De moment, des de la primera, a l'abril del 2013 i fins al març del 2019, se n'han fet un total de 24,

entre curtes i llargues, amb una participació global de més de 1200 persones.

S'han normalitzat les relacions institucionals amb els Ajuntaments comarcals, pràcticament tots socis del PEHOC, i amb el Consell Comarcal, la Diputació, l'IRMU i la Coordinadora de Centres d'Estudi. Igualment, tots els associats al PEHOC són titulars del Carnet Recercat que ens acredita i ofereix determinats avantatges de tipus econòmic en visites, revistes i compra de llibres, per exemple. Amb alguns ajuntaments mantenim projectes de recerca que poden ser referents per a d'altres projectes posteriors, com és el de *La cultura de l'aigua a la Vall d'en Bas*. Amb d'altres, mantenim una estreta col·laboració. A destacar, igualment, les relacions amb l'Ajuntament d'Olot. En els darrers vint anys hem mantingut una fluïdesa molt gran. Ens hem sentit acollits i reconeguts i les comunicacions amb els responsables de cultura han estat excel·lents, també amb els alcaldes, tant d'Olot com de la resta d'alcaldes comarcals, amb qui hem mantingut entrevistes. Com amb la Diputació i també amb el Consell Comarcal. Hem sabut trobar vies de col·laboració que han millorat la percepció que, des d'aquelles institucions, ha de jugar una entitat privada que, com la nostra, sempre treballa en benefici de la comunitat.

S'ha normalitzat també la nostra relació de col·laboració amb la resta d'entitats que, cadascuna des dels seus àmbits, fan actes culturals: IDESGA, ACUGA, Òmnium Garrotxa, Estelada 2014, Euram, Cambra de Comerç, Olot TV i d'altres que, com Casa Amèrica ens van permetre portar a Olot una exposició fotogràfica antològica i, com he dit abans, l'Estela de Carlotto, una personalitat d'àmbit mundial. Igualment, caldria destacar la col·laboració amb Can Trona, el centre cultural i de natura de la Vall d'en Bas, i amb el Centre de la Retirada, de Camprodon i, darrerament, a través de la Comissió Cisquet, amb l'Associació Catalana d'Expresos Polítics i l'Associació la Gavilla Verde, especialitzada en estudis sobre el maquis de la zona de Llevant. Estem presents, com a entitat, en el Projecte Cisquet i en la Comissió que ha organitzat els actes de commemoració dels 125 anys del Centre Obrer. Al voltant de tota aquesta feina es va organitzar la 1a Jornada d'estudi sobre el maquis, a Can Trona; pel que fa al Centre Obrer, hem aportat esforç perquè el llibre d'en Joan Barnadas *El Centre Obrer d'Olot (1894-1939)* veiés la llum. De tot, i moltes més activats que no podem enumerar, n'estem molt orgullosos.

S'ha incrementat el nombre d'associats. Si el 2010 hi havia un centenar d'associats que es limitaven a pagar la seva quota anual, en aquests moments, just abans de l'Assemblea d'abril del 2019, ens movem entorn els 200 entre ordinaris, patrocinadors i institucions, amb 45 membres honoraris i de Jurats dels premis i 80 associats joves.

I tant o més important que totes aquestes: s'ha aconseguit traspasar el relliu des de la més absoluta normalitat. S'han anat incorporant a l'equip de Junta diferents persones que en el darrer any han anat adquirint l'experiència necessària per tal de garantir la continuïtat de l'entitat, amb noves línies, nous objectius, noves empentes però amb el mateix ideal: convertir el PEHOC en un referent dels centres d'estudis gironins i anar assentant les bases d'un futur i autèntic centre d'estudis garrotxins. Aquest fet, aquest traspàs normalitzat, encara que no ho sembli no és una cosa menor. Mai, en aquests 86 anys del Patronat, no s'havia produït i no per manca de voluntat. Fins als anys setanta, les Juntes es renovaven amb els canvis de titular a l'alcaldia d'Olot, que sovint delegava en algun regidor. Amb la presidència d'en Josep M. de Solà-Morales, que va ocupar els anys difícils del post-franquisme, de la transició i la recuperació democràtica, el PEHOC va iniciar la segregació de la tutela municipal, però els anys vuitanta marquen una crisi molt profunda que, únicament la tossuderia, la visió i el bon fer d'en Jordi Pujiula, amb un petit grupet de visionaris com ell, va aconseguir superar. La resta fins avui ja ha quedat explicada.

Arribats a aquest punt únicament em queda agrair als membres de la Junta sortint -en Toni Agustí, en Joaquim Monturiol, en Francesc Llop i en Pep Catà- la seva generositat i altruisme, la seva responsabilitat i bon fer i, en particular, a en Jordi Espadalé amb qui ens uneix un fort sentiment d'amistat. Sempre he dit que ha fet les coses molt fàcils i que treballar al seu costat ha estat una experiència molt enriquidora. La seva gestió econòmica ha estat, senzillament, immillorable. I la seva aportació als Premis -ara conjuntament amb els membres dels Jurats i amb en Joan Gelabert- fonamental. En Jordi ha estat la clau de volta de l'edifici que hem anat construint i que ara deixem, crec, en bones mans.

Podem dir, doncs, que als seus 86 anys el Patronat ha aconseguit la seva majoria d'edat i s'ha estabilitzat en la gestió de manera que pot plantejar-se nous reptes. De la mà de l'equip encapçalat per en Miquel Àngel Fuma-

nal, amb l'Albert Batlle, en Gerard Serrat, l'Andreu Reixach i en Manel Mitjà, i amb tot un equip de persones vinculades a diferents àmbits específics, vindran temps brillants. La renovació no només ha estat profunda, sinó generacional i estructural. Saludem-los i animem-los. Que se sentin en tot moment acompanyats i que la càrrega no els sigui gens feixuga! Fem que se sentin tan ben agombolats com ens hem sentit els que ara ho deixem.

Està clar, a pesar de tot, que no ha estat tan fàcil com sembla. I que, de ben segur, ens hem equivocat en moltes o algunes decisions, i jo el primer. Tot queda enrere, però. D'altres podran fer millor la crítica. Jo no em veig amb cor, ara mateix. De ben segur que no sabia fer-ho per manca de distància i per implicació personal. Espero que ho entengueu. Sabem de les nostres limitacions, que han estat i són moltes. Però les expectatives eren tan baixes que no podem deixar de sentir-nos satisfets de tot el que s'ha fet.

No crec que s'hagi d'interferir en la dinàmica de la nova Junta. Seguirem remant junts i seguirem treballant per millorar la vida cultural i social de la ciutat i la comarca, convençuts com estem que és la nostra aportació més necessària i demandada: aportar coneixement, paraula, debat, reflexió, pensament, anàlisi, dubte i algunes respostes. Només així ens podrem acostar a aquell model de societat que, nord enllà, sempre ens ha servit de mirall quan l'hem vist, com deia el poeta, més culta, neta, desvetllada i feliç.